

забезпечити доступність та гнучкість для тих, хто має обмежений час або інші додаткові зобов'язання. Наприклад, дорослі, які мають сім'ю або повне робоче навантаження, можуть потребувати гнучкості у розкладі навчання та доступі до дистанційних навчальних матеріалів. Враховувати особисті потреби, цілі та обмеження дорослих учасників і забезпечити їх успішне навчання допомагають індивідуалізовані програми навчання, досвід застосування яких також є в арсеналі ЗВО.

7. Неформальні професійні курси можуть задовольняти потребу дорослих у навчанні, яке є практичним та застосовується у реальних ситуаціях. ЗВО можуть пропонувати практичні вправи, проекти та симуляції, які дозволяють дорослим учасникам отримати реальний досвід і застосувати знання у практичних ситуаціях. Це робить навчання більш ефективним і сприяє засвоєнню навичок, які можна використовувати безпосередньо на робочому місці або в повсякденному житті.

8. Задля забезпечення дорослим доступу до актуальної інформації та знань, щоб бути орієнтованими у сучасному світі, ЗВО можуть виступати посередниками між науковими дослідженнями, інноваціями та практичним застосуванням знань у конкретних галузях. Вони можуть швидко реагувати і надавати сервісний доступ до оновленої інформації, нових технологій та тенденцій у вибраній сфері.

Висновки. Заклади вищої освіти відіграють важливу роль в організації неформальних професійних курсів для дорослих, сприяючи їхньому постійному професійному розвитку та підвищенню конкурентоспроможності на ринку праці. Питанням практичної організації і реального проведення неформальних професійних курсів ЗВО України, методикам їх реалізації, а також особливостям забезпечення якості і створення сприятливої навчальної атмосфери, дотриманням інклюзивності присвячено наше подальше дослідження.

Список бібліографічних посилань

1. Про вищу освіту : Закон України від 05.09.2016 р. № 2145-VIII. Голос України. 2016. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.
2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 року №2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 21.05.2023).
3. Про професійний розвиток працівників : Закон України від 12.01.2012 №4312-VI (зі змінами і доповненнями) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17#Text> (дата звернення: 21.05.2023).
4. Про професійну (професійно-технічну) освіту: Закон України від 1998 №103/98-ВР (зі змінами і доповненнями) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 21.05.2023).

УДК001.8:[337: 043.86]:378.12

ORCID 0000-0002-8596-6749

Піддячий В.М.
pvm2010@ukr.net

ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна
НАПН України

Виокремлено проблеми професійного розвитку науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти. Зазначено, що у сучасній науці і освітній практиці існує значна кількість теоретичних підходів до дослідження професійного розвитку педагогів, які акцентують увагу на різних аспектах. Розглянуто соціокультурний, індивідуальний, комунікативний, технологічний, інноваційний, віковий, контекстний, кар'єрний, інтердисциплінарний та компетентнісний підходи до професійного розвитку науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти.

Ключові слова: професійний розвиток; науково-педагогічний працівник закладу вищої освіти; якість навчання; освітні потреби; педагогічна діяльність.

Problems of professional development of teachers are singled out. It is noted that in modern science and educational practice, there are a significant number of theoretical approaches to the study of the problem of professional development of teachers, which focus on various aspects. Socio-cultural, individual, communicative, technological, innovative, age-related, contextual, career, interdisciplinary, and competence-based approaches to the professional development of teachers are considered.

Keywords: professional development; teacher; quality of education; educational needs; pedagogical activity.

Вступ. Актуальність професійного розвитку науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти обумовлена необхідністю: покращення показників якості навчання на засадах підвищення рівня компетентностей, диференціювання методів та стратегій педагогічної діяльності, використання передового досвіду, збільшення ефективності навчального процесу та досягнення навчальних цілей; забезпечення освітніх потреб та очікувань студентів із урахуванням їхніх індивідуальних особливостей; професійного зростання, розширення світогляду, підвищення мотивації діяльності; адаптування до стрімких змін освітнього середовища, опанування нових відкриттів, технологій та підходів до навчання.

Професійний розвиток науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти допомагає їм адаптуватися до змін, бути в курсі останніх тенденцій та розвивати необхідні компетентності для ефективного викладання. Він сприяє адаптації до нових вимог і викликів, що дозволяє науково-педагогічним працівникам закладів вищої освіти залишатись конкурентоспроможними у сучасному освітньому середовищі.

Дослідження різних аспектів професійного розвитку педагогів відображені у напрацюваннях вітчизняних (В. Андрущенко, І. Бех, В. Биков, І. Зязюн, О. Лазорчак, О. Кузик, В. Кремень, О. Кучерявий, Л. Сидоренко, Л. Хомич й ін.) та зарубіжних вчених (Л. Дарлінг-Хеммонд, М. Дженкінс, Р. Інгерсол, А. Норріс та ін.).

Серед проблем професійного розвитку науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти виокремлюють:

1) відсутність чіткої структури підтримки навчального закладу у напрямі професійного розвитку;

2) обмежений час та недостатність ресурсів для власного професійного розвитку;

3) стреси пов'язані із війною Російської Федерації проти України, пандемією COVID-19;

4) великі навантаження, що залишають мало часу для самостійного вивчення нових методик, участі в навчальних програмах та проведення досліджень тощо;

5) відсутність фінансування на публікації результатів наукових досліджень, участь в конференціях, семінарах та підвищення кваліфікації;

б) бюрократичні процеси й вимоги, пов'язані з оцінюванням викладацької роботи та звітністю. Це спричиняє втрату часу і енергії, впливає на здатність зосереджуватись на професійному розвитку та підвищенні продуктивності роботи.

7) відсутність або незбалансованість системи оцінювання та визнання результатів професійного розвитку, що впливає на мотивацію до подальшого удосконалення.

8) недостатня співпраця й обмін досвідом з ментором, недотримання стратегій розвитку професійних навичок та умінь може створювати проблеми і затримувати поступ у сфері освіти.

Мета дослідження – проаналізувати підходи до професійного розвитку науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти.

Впродовж дослідження використовувались теоретичні **методи**: аналіз, синтез психологічної та педагогічної літератури з метою узагальнення поглядів науковців на проблему дослідження, з'ясування стану її розробленості та вихідних положень.

Результати. У сучасній науці і освітній практиці існує значна кількість теоретичних підходів до дослідження професійного розвитку науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти, які акцентують увагу на різних аспектах. Розглянемо декілька з них:

– соціокультурний підхід – акцентує увагу на вивченні соціальних, культурних та інституційних вимог, розглядає вплив взаємодії з колегами, студентами та іншими учасниками освітнього процесу на професійне зростання науково-педагогічного працівника [2];

– індивідуальний підхід – полягає в тому, що кожному науково-педагогічному працівникові надається можливість самостійно визначити свої

професійні цілі, потреби та інтереси, а також вибирати стратегії і шляхи їх досягнення [1, с. 57–62];

- комунікативний підхід – зосереджує увагу на вивченні впливу спілкування з колегами, студентами, адміністрацією та іншими зацікавленими сторонами на професійний розвиток [9, с. 168–177];

- технологічний підхід – акцентує на використанні технологій (онлайн-навчання, віддалена співпраця за допомогою цифрових інструментів тощо) у підвищенні якості навчання та розвитку професійних навичок науково-педагогічних працівників;

- інноваційний підхід – акцентує на використанні новітніх методів та педагогічних інновацій впродовж професійного розвитку. Він досліджує вплив інноваційних практик на покращення якості навчання та удосконалення професійних компетентностей викладачів [10];

- віковий підхід – передбачає розгляд професійного розвитку науково-педагогічних працівників як процесу, що здійснюється на різних вікових етапах життя. Він досліджує особливості розвитку на початку кар'єри, середньому віці та перед пенсією, враховуючи зміни в потребах, світоглядних орієнтирах та професійних цілях;

- контекстний підхід – визнає, що професійний розвиток науково-педагогічних працівників не може бути розглянутий окремо від контексту, в якому вони працюють. Він вивчає вплив таких факторів як організаційна культура, політика, ресурси та структура навчального закладу на професійний розвиток науково-педагогічних працівників [4, с. 54–60];

- кар'єрний підхід – зосереджує увагу на вивченні різних етапів професійної кар'єри науково-педагогічних працівників, досліджує фактори, що впливають на досягнення успіху [3];

- інтердисциплінарний підхід: полягає в поєднанні інформації, ідей, методів та практик з різних дисциплін (таких як психологія, лінгвістика, соціологія, менеджмент тощо), щоб забезпечити більш широкий та комплексний погляд на професійний розвиток науково-педагогічних працівників [5, с. 65–69];

- компетентнісний підхід: базується на розвитку знань, навичок, умінь, цінностей та якостей, необхідних для ефективного виконання професійних обов'язків. Науково-педагогічний працівник розглядається як професіонал, що володіє комплексом компетентностей, необхідних для успішного виконання роботи [8; 6, с. 106–110; 7, с. 249–256].

Результати проведеного дослідження дозволили дійти висновку, що використання різних підходів до професійного розвитку науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти дає змогу його комплексно проаналізувати. Це сприятиме здобуттю знань, формуванню навичок і умінь, цінностей та якостей, розширенню світогляду, збагаченню професійного досвіду фахівців у сфері освіти.

Список бібліографічних посилань

1. Бех І. Д. Модель професіонала у контексті сучасної соціокультурної ситуації. Теорія і практика управління соціальними системами, № 3. 2001. С. 57-62.
2. Зязюн І. Філософія педагогічної дії: монографія. К. ; Черкаси : Вид. від. ЧНУ ім.Б.Хмельницького, 2008. 608 с.
3. Кучерявий О. Г. Кар'єрне зростання: особистісний вимір: монографія. Київ: Слово, 2015.
4. Педагогічна Конституція Європи. *Іноземні мови*. 2016. № 2. С. 54-60. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2016_2_10
5. Піддячий В. М. Методика саморозвитку англomовної компетентності майбутнього педагога в контексті європейських орієнтирів. *Молодь і ринок*, №10 (141). 2016. С. 65–69.
6. Піддячий В. М. Методологічні засади розвитку андрагогічної компетентності педагогів у закладах вищої освіти. *Молодь і ринок*. 2020. №5 (184). С. 106-110.
7. Піддячий М. І. Компетентнісний підхід в умовах профільного навчання: соціально-професійне спрямування. *Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації*: матер. методол. семінару. 2014. С. 249-256.
8. Сидоренко В.В. Професійний розвиток фахівців в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти: електронний навчальний курс. Біла Церква: БІНПО, 2023. 135 с.
9. Хомич Л. Вчитель нової української школи: вектори професійного розвитку. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2021. №20(2). С. 168-177.
10. Цифрова компетентність вчителя: інструмент самооцінювання та особливості використання: методичні рекомендації. К. : ЦО НАПН України, 2022. 57 с.

УДК 37.091

ORCID 0000-0001-8463-821X

Пономарьова М.С.
univerms@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Дослідження мотивації дорослих до навчання є важливим кроком у розвитку освіти та самореалізації дорослого населення. У сучасному світі, де знання швидко змінюються, безперервне навчання стає необхідністю для всіх. Дослідження має на меті розкриття основних аспектів мотивації навчання дорослих в Україні та базується на теоретичних підходах до мотивації та аналізі набутого досвіду.